

УДК 378.011.3–051:745/749:62

DOI:

*Галина Ліщинська-Кравець, старший викладач
кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*
*Галина Мельник, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ЯК СТРУКТУРНОГО КОМПОНЕНТА ЇХ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

У статті розглядаються шляхи розвитку творчої активності майбутніх учителів трудового навчання та технологій як складової їх педагогічної майстерності. Розкривається взаємозв'язок творчих здібностей, творчої активності та педагогічної майстерності у контексті вдосконалення підготовки майбутніх учителів у вищій школі. Окремлено змістові ознаки творчої активності особистості. Визначено вимоги, яким повинні відповідати критерії творчої активності майбутніх учителів технологій. Розглядаються умови розвитку творчих здібностей та формування творчо активної особистості майбутнього вчителя технологій.

Ключові слова: творча активність; творчі здібності; педагогічна майстерність; професійно-педагогічна діяльність.

Літ. 7.

*Halyna Lishchynska-Kravets, Senior Lecturer of the
Technological and Vocational Education Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*
*Halyna Melnyk, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the
Technological and Vocational Education Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*

PECULIARITIES OF FORMATION OF CREATIVE ACTIVITY OF FUTURE TEACHERS OF LABOR EDUCATION AND TECHNOLOGIES AS A STRUCTURAL COMPONENT THEIR PEDAGOGICAL SKILLS

The article considers the ways of development of creative activity of technology teachers as their pedagogical skills component. Interrelation of creative abilities, creative activity, and pedagogical skills in the context of improving the training of prospective high school teachers is revealed. Semantic features of person's creative activity are outlined. Requirements to be met by the criteria of creative activity of technology teachers are defined. Emphasis is placed on the criteria of creative activity of the technology teachers, which indicate their mastery of professional activities key elements.

The importance of artistic and labor training of technology teachers is in the development of creative abilities and their acquisition of professional competence as part of pedagogical skills. It is proven that the creative self-realization of the individual is the basis of artistic and labor training of technology teachers. The conditions for creative abilities development and creatively-active personality formation of technology teacher are considered.

Identifying some aspects of the development process of technology teachers' creative activity as part of their pedagogical skills is performed through the criteria for assessing the level of creative activity. Such criteria include: increasing the quantitative and qualitative indicators of students' learning activities compared to some past results; reduction of time spent on achieving a specific goal of learning, which is implemented through the use of certain techniques and tools; active increase of students' educational activity and therefore improvement of teaching methods, comprehensive increase of its accessibility, significant increase of motivation to study, achievement of students' stable ability to learn, needs of cognitive activity, commensurability of tasks with students' abilities.

Given the difference in interpretation of the concept of "creativity" and given the specifics of pedagogical activities, it is obvious that the technology teacher's creative activity is a dominant component of his professional activity. The development of creative abilities, artistic and creative skills and abilities is the main condition for getting them ready for professional practice.

Keywords: creative activity; creative abilities; pedagogical skill; professional pedagogical activity.

Постановка наукової проблеми. *трудового навчання та технологій. Стрімкий*
Сучасне суспільство ставить нові *інформаційний та інтелектуальний розвиток*
вимоги до фахового рівня вчителя *суспільства, невпинне зростання значення*

людського чинника у цій динаміці, закономірно, потребує змін у підходах до професійної підготовки педагогічних кадрів. Це визначається зміною характеру педагогічної діяльності, потребою в творчих, рефлексивних, проєктно-технологічних компетентностей фахівців. Відтак професійна діяльність учителя трудового навчання та технологій наповнюється глибоким творчим змістом, а саме: вчителю надана можливість вносити зміни до структури уроку; створювати і впроваджувати авторські методики; обирати для навчання школярів раціональну послідовність модулів навчальної програми; використовувати інноваційні форми освітнього процесу.

Сьогодні вчитель технологій у професійній діяльності отримав можливість активно реалізувати свій інтелектуальний, творчий та духовний потенціал. Однак, як відомо, освіта – це не лише обсяг засвоєної інформації, навіть якщо цей процес постійно триває. Фахові знання, вміння, навички, компетентності, набуті під час навчання, не стають запорукою успішної професійної діяльності та педагогічної майстерності вчителя, адже інформаційний простір, технології, методики змінюються у стислі часові проміжки. Отже, перед майбутнім учителями трудового навчання та технологій постає перспектива постійного вдосконалення власного фахового рівня, майстерності. Запорукою успішної професійної діяльності стає постійний розвиток творчих здібностей, інтелектуальної активності, що трансформується у вищий рівень творчої активності – креативність.

Суспільні зміни яскраво свідчать, що цінність фахівців, здатних творчо, нестандартно розв'язувати поставлені завдання, постійно зростає. Отже, проблема розвитку творчої активної (креативної) особистості є актуальною.

Аналіз останніх досліджень. У наукових працях В. Біблера, Л. Виготського, С. Гольдентріхта теоретично обґрунтовано психологічні аспекти творчої активності особистості як показника та важливої характеристики її діяльності, у тому числі й професійно-педагогічної; осмислення активності як інтегральної характеристики особистості висвітлено у дослідженнях І. Волошука, Ф. Гоноболіна, Ю. Кулюткіна, В. Лозової, Е. Мизюрової, В. Моляко, С. Сисоевої, О. Сущенко, Б. Теплова, В. Штепенка та ін. Ці дослідження дають можливість вивчення й окреслення шляхів формування творчої активності як особистісної якості, що складається з внутрішніх (потреби, мотиви, цінності й ідеали, образ “Я”, здібності та ін.) та зовнішніх (закономірності співвідношення особистості і діяльності) аспектів.

Різнобічно категорію “майстерність” розкрито у філософських працях В. Андрущенка, І. Зязюна, Б. Клименка, М. Михальченка, В. Огнев'юка, В. Скотного, М. Степка, Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, В. Шинкарука; місце і значення педагогічної майстерності в системі професійних характеристик вчителя досліджували Л. Анциферова, Л. Бабич, В. Бутенко, Л. Крамущенко, І. Кривонос, Н. Кузьміна, М. Лазарєв, Л. Макаренко, В. Сухомлинський та ін.; шляхи формування педагогічної майстерності вчителя в освітньому процесі вивчали Ю. Азаров, Л. Білієнко, Р. Кузьменко, А. Луцюк, Г. Сагач, Т. Стратан, Т. Тхоржевська, С. Швидка й ін. Проблеми розвитку творчої активності особистості у процесі фахової підготовки обґрунтовуються у наукових працях Л. Виготського, В. Лозової, Н. Палеми, Н. Половнікової, С. Сисоевої, Т. Шамової, Г. Щукіної тощо. Однак, незважаючи на беззаперечну актуальність й оригінальність праць цих учених, на наш погляд, недостатньо глибоко розкриті особливості формування творчої активності майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Мета статті полягає у дослідженні проблеми формування творчої активності майбутніх учителів трудового навчання та технологій як структурного компонента їх педагогічної майстерності.

Виклад основного матеріалу. Аналіз філософських, психолого-педагогічних наукових джерел засвідчує, що у сучасній науці напрацьовані ідеї, шляхи, методики, технології, які дають змогу успішно розв'язувати проблеми розвитку творчих здібностей особистості через творчу активність у процесі фахової підготовки. Адже наукових доробках багатьох дослідників акцентується, що переважальною рисою творчої особистості є її творча активність. Саме цю рису творчої особистості розглядають як сукупну характеристику, в якій закладені набуті глибинні утворення у структурі особистості – зацікавленість, мотивація, творчі потреби, критерії, вимоги. Водночас діяльність творчої особистості стає якісно іншою: осмисленою, більш цілеспрямованою та продуктивною [1].

Зміна концепції сучасної технологічної освіти в умовах стрімкого розширення соціокультурного простору й затребуваного суспільством підвищення рівня професіоналізму вчителів трудового навчання та технологій зумовлює потребу реалізації в процесі фахової підготовки двох аспектів: 1) розвитку морально-естетичних якостей особистості, інтелектуально-технологічних здібностей студентів; 2) забезпечення умов для виявлення власного творчого потенціалу

майбутнього фахівця при розв'язанні оригінальних навчальних завдань.

На щоденній наполегливій праці майбутніх учителів над розвитком творчих здібностей до педагогічної діяльності наголошував у своїх працях академік І. Зязюн. Зокрема, він зазначав, що поняття навчання у закладі педагогічної освіти це не тільки оволодіння знаннями, а й розвій здібностей, формування фахових умінь та якостей, які сприятимуть налаштуванню особистості як інструмента педагогічного взаємодіяння з дітьми, батьками, колегами [2]. Вчений наголошував, що недоречно пасивно очікувати завершення навчання у закладі педагогічної освіти, щоб колись у професійній діяльності стати майстром. Адже саме у студентські роки слід набувати професіоналізму у процесі фахової підготовки, яка є його першим етапом. Згодом процес професійного вдосконалення відбувається у школі, де педагог розпочинає викладацьку діяльність. На цьому етапі набуття майстерності відбувається більш цілеспрямовано, інтенсивно, системно та залежить від здатності вчителя до самоосвіти, саморозвитку і самовдосконалення. Педагогічне середовище закладу загальної середньої освіти сприяє набуттю власного досвіду, навчання у педагогів-майстрів, аналізу напрацювань досвідчених колег, власній методичній роботі. Однак підтримка діяльності вчителя у школі є саме перший етап розвитку педагогічної майстерності, який полягає у розвитку особистих здібностей до педагогічної діяльності, формуванні чіткої професійної позиції і переконань, вмінні розв'язувати завдання навчання і виховання молодого покоління.

Отже, визначальним завданням педагогічного закладу вищої освіти є виявлення, підтримка і розвиток педагогічної обдарованості майбутнього вчителя, формування його педагогічної майстерності. Сучасні дослідники майстерність вчителя трактують як найвищий рівень педагогічної діяльності, вияв творчої активності особистості педагога, комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі [2].

Очевидно, що здатність вчителя до творчої діяльності визначається інтегральною якістю його особистості – творчою активністю – структурним компонентом педагогічних здібностей, які, зі свого боку, є складовою педагогічної майстерності. Творча активність формується за різних соціальних і культурних умов. Важливу роль відіграє освітній процес, який може стати “стимулювальною” або “обмежувальною”

домінантою творчої діяльності особистості. Сьогодні багато науковців зазначають, що можливості, які надаються системою освіти для розвитку, формування та підтримки творчого потенціалу і творчої самореалізації людини, можуть бути дещо обмеженими.

Виходячи з того, що творча активність є соціальним явищем, слід враховувати, що вона не лише формується у суспільстві, а й постійно оцінюється ним з погляду “суспільної корисності” креативної діяльності особистості. При цьому важливого значення набувають підтримка таланту та створення сприятливих умов для її розвитку і реалізації.

Формувати творчу активність доцільно, орієнтуючись на індивідуально-психологічні особливості студентів і психологічну готовність викладача до реалізації методів творчої роботи з ними. Максимально позитивного ефекту розвитку творчої активності можна досягнути лише за умов, коли “вектори” студентського, викладацького, суспільного середовищ збігаються за напрямками та є творчими за своєю суттю, формами і характером поставлених завдань тощо.

Як зазначалося вище, творча активність вчителя розвивається у процесі фахової підготовки і подальшої професійної діяльності. Вона проявляється через уміння створювати креативну атмосферу, бачити педагогічні проблеми, знаходити нові оригінальні й продуктивні шляхи їх розв'язання [6]. Творча активність є складною діяльністю особистості, що має різні прояви. Це розвиток самостійності студентів, їх уміння самостійно переходити від одного етапу поставленого завдання до іншого; оволодіння не лише прийомами традиційного розв'язання поставлених завдань, а й уміння знаходити індивідуальний, найбільш раціональний шлях розв'язання нестандартних завдань. У такий спосіб уповні проявляється діалектика педагогічного процесу: взаємодія педагога та студента набуває рис і змісту творчо активної діяльності, що супроводжується наростанням осмислення, мотивації, самостійності, інтелектуальних, вольових зусиль, емоційних переживань тощо.

Розвиток творчих здібностей і формування творчо активної особистості майбутнього вчителя трудового навчання та технологій є складним, багатограним процесом, для реалізації якого нами визначені такі умови:

- 1) розуміння цілісності особистості у всіх її проявах;
- 2) відкритість особистості (забезпечується спеціально підібраними методиками освітнього процесу: залученням студентів до різних видів

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ЯК СТРУКТУРНОГО КОМПОНЕНТА ЇХ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

діяльності, що дозволяє робити власний вибір, рефлексувати, узагальнювати, критично оцінювати власну діяльність);

3) здатність до нестандартного мислення (виконання студентами нестандартних завдань різного рівня складності, творчих робіт);

4) готовність до розв'язання ситуацій вибору (вміння обирати технології і методики як наслідок всебічного аналізу педагогічних ситуацій).

Відомо, що творча людина має володіти доволі великою кількістю здібностей це – високий рівень мотивації власної діяльності; оригінальність шляхів розв'язання проблем; прагнення долати суперечності; вміння вибудовувати ланцюжок асоціацій; гнучкість мислення і здатність генерувати ідеї; логічність мислення; стійкість уваги; уміння здійснювати самоконтроль та ін. З огляду на вимоги до фахових якостей, усіма цими здібностями неодмінно має володіти вчитель трудового навчання та технологій, адже впровадження сучасної психолого-педагогічної концепції спонукає його до активної творчої діяльності.

Прояви творчості зумовлені творчим потенціалом особистості. Психологічні якості, соціальний досвід, знання, навички, вміння – чинники, що дають змогу вчителю трудового навчання та технологій знаходити і застосовувати форми й методи, водночас вдосконалюючи реалізацію професійних функцій. Слід зазначити, що прагнення до постійного зростання у фаховій майстерності спонукає вчителя до нетривіального, творчого педагогічного шляху.

Відомо, що творчою є особистість, визначальною характеристикою якої є креативність – здатність перетворювати діяльність у творчий процес. У психологічному словнику під креативністю розуміється здатність породжувати незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко врегулювати проблемні ситуації [7].

Дослідники розрізняють поняття “творчість” і “креативність”, характеризуючи творчість як процесуально-результативний процес. І хоча ці поняття не є тотожними, але їх не варто розділяти. Адже креативність – визначальна та реалізується у творчому процесі. Без чітко сформованої мотивації, якою є креативність, творча та художньо-творча діяльність неможлива. З цього приводу В. Моляко та Є. Громов називають такі ознаки креативності, як оригінальність, евристичність, фантазія, активність, сконцентрованість, чіткість, чутливість [4].

Окреслимо змістові ознаки творчої активності особистості. Передовсім це діяльність, яка полягає у створенні нових предметів, програм,

технологій тощо та зорієнтована на задоволення потреб людини у набутті нових духовних і матеріальних цінностей. Нами визначені важливі ознаки творчої активності особистості: 1) оригінальний, неповторний, новаторський процес діяльності, у якому реалізується можливість застосовувати нові засоби (способи) або програми дій; 2) генерування та розв'язання нестандартних завдань і проблем; 3) єдність духовної та матеріальної складових творчості. Зазначимо, що генерування ідей, створення програм, планів, проектів, моделей майбутньої діяльності відбувається у процесі мислення, а матеріалізація, опредметнення – у процесі практичної предметно-перетворювальної діяльності [3].

Із метою мотивації майбутніх учителів трудового навчання та технологій до проявів творчої активності сьогодні існує чимало методів і технологій. Крім того, постає проблема визначення критеріїв творчої активності, а також вимоги, яким вони повинні відповідати:

1) відображення результативних і процесуальних характеристик творчої активності майбутніх учителів трудового навчання та технологій (характеристика результату і докладених зусиль для його отримання);

2) визначення впливу здобутого результату на подальшу творчу діяльність майбутнього вчителя трудового навчання та технологій;

3) забезпечення взаємозв'язку усіх проявів творчої активності;

4) дотримання соціальної і психологічної значущості.

Маємо підстави стверджувати, що критерії творчої активності водночас є й показниками оволодіння майбутніми вчителями трудового навчання та технологій ключовими елементами майбутньої професійної діяльності, а саме:

1) цілеспрямована діяльність – уміння ставити й аналізувати цілі своєї діяльності;

2) професійні рішення – орієнтування у різних професійних ситуаціях і виваженість рішень;

3) корекція результатів – уміння перевіряти результати своєї діяльності та коригувати їх з урахуванням змін.

У змісті категорії “творча активність” як важливої риси педагогічної майстерності майбутнього вчителя трудового навчання та технологій необхідно врахувати особливості студентського віку й основних структурних складових особистості студента. Це важливий період активного формування внутрішньої потреби юного громадянина співвідносити власні цілі та прагнення з інтересами суспільства, яке, як уже зазначалося, зі свого боку ставить вимоги

до молодого фахівця. Дослідники саме цього вікового періоду (Б. Ананьєв, О. Дмитрієв, М. Дьяченко, Л. Кандилович, О. Мороз, Г. Костюк, А. Петровський та ін.) розглядають студентську молодь як таку соціально-професійну групу, діяльність якої визначається через пошук особистісної локації у структурі держави, власного суспільного значення, фахової визначеності, соціально-психологічних рис. Студентів – майбутніх фахівців – об'єднує спільна мета й завдання на шляху оволодіння обраною професією.

Як зазначалося вище, педагогічна майстерність є цілісною, інтегральною складовою становлення особистості вчителя трудового навчання та технологій, яка реалізується, з-поміж іншого, й у художньо-трудої діяльності. Характеризуючись багатофункціональною й інтегральною природою, цей вид творчої діяльності проектується у педагогічну реальність.

Саме на значенні художньо-трудої підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у контексті набуття ними професійної компетентності як складової педагогічної майстерності, акцентує увагу Л. Оршанський. На думку вченого, художньо-трудова підготовка майбутнього вчителя технологій традиційно зорієнтована на засвоєння певної суми знань та конкретних практичних умінь і навичок із різних дисциплін циклів фундаментальної та фахової підготовки [5]. Це шлях до становлення професійної компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій через розвиток їх творчих здібностей, які є фундаментальними складовими педагогічної майстерності.

Для творчого розвитку майбутніх учителів трудового навчання та технологій у художньо-трудої діяльності важливо створення сприятливих умов, що зумовлюється:

1) запровадженням творчих навчальних завдань, створенням нетипових творчих ситуацій, правильною постановкою мети і завдань, відбором критеріїв її результативності;

2) дотриманням алгоритму творчого процесу (творчий задум – пошукова робота – аналіз інформаційних джерел; створення образу проекту – композиція, колір, декор, форма, конструкція, модель, макет тощо; корекція проекту; втілення проекту в матеріалі; публічний захист результату проектної діяльності);

3) систематичний та об'єктивний контроль за результатами творчої художньо-трудої діяльності;

4) взаємоконтроль учасників творчого процесу [5].

Відтак, підґрунтям художньо-трудої підготовки майбутнього вчителя трудового

навчання та технологій є творча самореалізація особистості. Аналіз досліджень сутності цієї категорії свідчить, що самореалізація – це не окремий вид діяльності, а динаміка розкриття сутності особистості у процесі діяльності. Самореалізація особистості можлива лише у творчій діяльності, основу якої складають процеси самодетермінації, а також наперед створені відповідні умови. Ключовою умовою самореалізації вчителя у професійній діяльності є її творчий характер. Із іншого боку, для майбутніх учителів трудового навчання та технологій саме творча художньо-трудова діяльність є умовою самореалізації та розвитку педагогічної майстерності.

Виявленню деяких аспектів процесу розвитку творчої активності майбутніх учителів трудового навчання та технологій сприяють критерії, які завдяки кількісним і якісним показникам дають змогу порівняти результати на різних етапах навчальної діяльності. Зручним, швидким і зрозумілим інструментом для цього аналізу є тести, з допомогою яких можна об'єктивно визначити навчальні досягнення студентів. Інший важливий показник – скорочення часу, витраченого на досягнення конкретної мети навчання, що реалізується завдяки використанню певних прийомів і засобів. Це допомагає студентам більшою мірою працювати самостійно. У цьому випадку критерієм рівня творчої активності стає збільшення вільного часу студентів. Активне підвищення навчальної діяльності здобувачів освіти внаслідок удосконалення методик викладання навчального матеріалу, всебічне зростання його доступності, значне посилення мотивації до навчання, вироблення у майбутніх педагогів стійкого бажання вчитися, потреби самостійної пізнавальної діяльності, співмірності завдань можливостям студентів є третім показником розвитку рівня творчої активності. Позитивні емоції, виражені задоволенням студентської молоді навчанням, – головний емоційний чинник, що підсилює ефект від процесу навчальної діяльності – це четвертий показник. Цей показник є надзвичайно важливим в оцінюванні рівня творчої активності студентів, адже в результаті задоволення навчанням у майбутнього фахівця підвищується установка на самостійну навчальну роботу, мотивація пізнання та самовдосконалення, яка після завершення навчання продовжується в прагненні підвищувати власний фаховий рівень у процесі педагогічної діяльності.

Висновок. Усе вищезазначене дає підставу стверджувати, що, зважаючи на багатогранність

трактування поняття “творчість” і специфіку педагогічної діяльності майбутнього вчителя трудового навчання та технологій, стає очевидним, що творча активність є домінуючим структурним компонентом його професійної діяльності. При цьому розвиток творчих здібностей, художньо-творчих умінь і навичок становить ключову умову розвитку творчої активності майбутнього вчителя технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва: Изд. центр “Академия”, 2002. 320 с.
2. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії: навч. посібник. Київ: Укр.-фін. ін-т менедж. і бізнесу, 1997. 302 с.
3. Лузік Е. Креативність як критерій якості в системі підготовки фахівців профільних ВНЗ України. *Вища освіта України*. 2006. № 3. С. 77 – 82.
4. Моляко В.О. Некоторые проблемы психологии творчества специалистов. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Зб. наук. праць* / за ред. Л.Л.Товажняньського та О.Г. Романовського. У 2 ч. Харків: НТУ “ХПИ”, 2002. Ч.1. С. 432.
5. Оршанський Л. В. Художньо-трудова підготовка майбутніх учителів трудового навчання: монографія. Дрогобич : Швидкодрук, 2008. 278 с.
6. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І.А. Зязюна. Київ: Вища школа, 1997. 349 с.
7. Психологічний словник / за ред. В.І.Войтка. Київ: Вища школа, 1982. 215 с.

REFERENCES

1. Bogoyavlenskaya, D.B. (2002). *Psikhologiya tvorcheskikh sposobnostey: ucheb. posob.* [Psychology of creative abilities: textbook. manual for students. higher textbook routine]. Moscow, 320 p. [in Russian].
2. Ziazun, I.A. & Sahach, H.M. (1997). *Krasa pedahohichnoi dii: navch. posib.* [The beauty of pedagogical action: textbook. manual]. Kyiv, 302 p. [in Ukrainian].
3. Luzik, E. (2006). *Kreatyvnist yak kryterii yakosti v systemi pidhotovky fakhivtsiv profilnykh VNZ Ukrainy* [Creativity as a criterion of quality in the system of training specialists of specialized universities of Ukraine]. *Higher education in Ukraine*. No. 3. pp. 77 – 82. [in Ukrainian].
4. Moliako, V.O. (2002). *Nekotorye problemy psikhologii tvorchestva spetsialistov* [Some problems of the psychology of creativity of specialists]. *Problems and prospects for the formation of a national humanitarian and technical elite: Collec. of Sciences. works.* (Ed.). L.L.Tovazhnianskiy & O.H. Romanovskiy. In 2 part. Kharkiv, 2002. part.1. p.432. [in Ukrainian].
5. Orshanskiy, L.V. (2008). *Khudozhno-trudova pidhotovka maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia* [Artistic and labor training of future teachers of labor education]. Drohobych, 278 p. [in Ukrainian].
6. *Pedahohichna maisternist* (1997). [Pedagogical mastery]. Textbook. (Ed.). I.A. Ziazun. Kyiv, 349 p. [in Ukrainian].
7. *Psykhologichnyi slovnyk* (1982). [Psychological dictionary]. (Ed.). V.I.Voitko. Kyiv, 215 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 23.12.2021

“Досліджуй все, нехай для тебе на першому місці буде розум, дозволь йому керувати собою”.

*Піфагор
давньогрецький філософ*

“Ми насолоджувалися красою українського слова, яке... грало, співало, бриніло, милося зі сторінок незабутньої тієї книги”.

*Микола Бажан
український поет, перекладач, літературознавець*

